BIODIBERTSITATEA SUSTATZEKO **MUNDUA BERRIZ BASATI UZTEKO IDEIA MITO BATEAN OINARRITUTA DAGO,** DIOTE ZIENTZIALARI KRITIKOEK

Biodibertsitatearen galera eta klimaren aldaketa konpontzen lagundu behar luke Lurreko eremu zabalak berriro basati garatzen lagatzeak, hala defenditu du luzaz ekologiaren korronte nagusiak. Aldiz, zenbait zientzialarik aldarrikatu dute natura aberatsagoa zeneko mundu hartan gizakiak ere esku hartzen zuela aspalditik. "Wilderness" ideiaren inguruko eztabaida mahairatu dute, berriro ere.

PELLO ZUBIRIA KAMINO

Laborari ELB sindikatuaren aldizkarian Mikel Hiribarrenek "Natura eta laborantza, buruz buru ala eskuz esku" laburbildu du nekazarien eta kontserbazionisten arteko eztabaida. Mundu aberats osoan elkarte ekologistek aspaldi piztu eta berrikitan larrialdi klimatikoaren kariaz agintari askok –baita klima hondatzen duten multinazional ugarik ere– berenganatu duen *wilderness* delakoa da afera, alegia, gizakiak egin dituen sarraskiak konpontzeko planetaren eremu zabalak basati utzi beharra dagoela.

Nazio Batuen Erakundeak helburutzat ezarri du Txinaren lurraldea adinako eremua berreskuratzea naturari, mundu osoan gutxienez 1.000 milioi hektarea. Egia da *wilderness* kontzeptua ñabardura ezberdinez ikusten dutela horren sustatzaileek, baina denak ere oinarritzen dira historiaurrearen interpretazio batean: Lurrak duela mende gutxi arte gizakiak ukitu gabeko eremu zabalak zeuzkala eta oihan birjina haiek zirela biodibertsitate handienaren jabe. Hauxe da berriro auzitan jarri duena hamazazpi zientzialarik publikatu berri duten azterlanak.

Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS) zientzia aldizkarian Erle Ellis eta beste hamazazpi ingurumen zientzialari, antropologo eta arkeologok plazaratu dute *People have shaped most of terrestrial nature for at least 12,000 years* ("Gizakiak moldatu du lurreko naturaren zati handiena gutxienez azken 12.000 urteotan"), "biodibertsitatea berdin basatia" formula berriro auzitan jarriz eta Antropozeno delakoaz dauzkagun aurreiritziak uzkailduz. "Gero eta ebidentzia gehiagok erakusten dute –idatzi dute Ellis eta lankideek– gizakiaren jarduerak onura ekologiko iraunkorrak eragin dituela bere jokamoldearekin beste espezieei habitat berriak zabalduz, landareen aniztasuna handituz, ehizaren jasangarritasuna areagotuz, funtzio ekologiko garrantzitsuak burutuz haziak barreiatzean, lurzoruaren elikagaiak ugarituz…".

Eta aurrerago: "Ehiztari-biltzaileek, hasieretako nekazariek eta artzainek sarritan partikatzen zituzten eremu berak eta hauen itxura egokitu zuten intentsitate ahuleko biziraupen praktika ugarien bidez: ehiza, transhumantzia, bizileku mugikortasuna, landare ekoizpenerako erabiltzea lugorriak, labore aniztasuna eta zuhaitzen kimaketa. Horrela sortu zituzten lursail anitz, dinamiko eta emankorreko mosaikoak eta komunitate ekologiko berriak. Eskualde askotan mosaiko motako paisaia horrek milaka urtez iraun du".

PNASen argitaratutako ikerketak gezurtatzen ditu aurretik egindako modelizazioak, ziotenak duela 8.000 urte Lurraren %82 basatia zela. Ellis eta kolegek diote nekazaritza asmatu aurretik gizakiak naturan zeukan esku-hartzea gutxietsi zutela: "Ereduok hain ziren txarrak ezen eta arkeologoek ez baitzituzten beren lanean erabili nahi".

Arkeologoek demostratutzat jotzen dutenetik abiatuta, ageri da jada duela 12.000 urte gizakiak esku hartzen zuela planetaren eremuaren hiru laurdenetan, eremu epeletako basoen %95ean eta oihan tropikalen %90ean: "Gaur natural, ukitu gabeko edo basati jotzen ditugun eremu gehienetan ageri dira gizakiak esku hartu izanaren arrastoak". 12.000 urtean jarri dute muga, orduan amaitu zelako azken glaziazioa, gaur ezagutzen dugun naturari bide eginez.

KOLONOEN AURREIRITZIAK

Erle Ellisek berak sortutako *antroma* motak ("anthrome" ingelesez, gizakiaren esku hartzearen ezaugarri berdinak dauzkan eremua) oinarritzat hartuta, hiru kategoriatan sailkatu dituzte: eremu "basatiak", hots, batere gizakirik gabeak; eremu "landuak", lurrazalaren %20 baino gutxiagotan nozitzen dituztenak giza jarduera intentsiboak; eta antroma edo habitat "intentsiboak", lurrazalaren %20 baino gehiagoan giza jarduera intentsiboak dauzkatenak (hiriguneak, aniztasun gutxiko labore alorrak, abeltzaintza intentsibokoak edo erregadiokoak).

Hiru ereduok praktikara ekarrita, adibidez, Amazoniako oihanaren gehiena bigarren ataleko antroma landutzat jotzen da, askok oker uste arren berez basatia dela. Aldiz, munduko gaurko landa eremu gehienak antroma edo habitat intentsiboak dira.

Historiaurrera joz, azterlariek aurkitu

PAPUA GINEA BERRIAN biodibertsitate handienetakoa duen lurraldean, emaztea baratzean antzinako moldean, gaurko materialez egindako lanabes sinpleekin, oihan tropikalez inguratua. Argazkia: sciencemag.

dute duela 12.000 urte Lurraren %27,5 baizik ez zela erabat basatia; gainerako %72,5 ehiztari-biltzaileek eta nekazariek okupatzen zuten baina lurraren erabilera intentsiborik gabe. Gaur egun, aldiz, basatia lurrazal globalaren %19 da, gizakiak ez intentsiboki landua %30era murriztu da eta, aldiz, erabilera intentsiboa bilakatu da nagusi, %51.

Datuok, gero, biodibertsitatearen aberastasunarekin gurutzatu dituzte eta horra askorentzako ezustekoa: gaurko kontserbazio politikek ezarritako lehentasunei erreparatuz gero, bioaniztasunean aberats diren eremu gehienak aspalditik gizakiak jarduera ez intentsiboz landutako eremuetan daude.

Ikuspegi berri honek biodibertsitatearen historia bestela ulertzera garamatza. Horrela, biodibertsitatea ez da galdu gehien bat lur basati birjinetan gizakia berrikitan sartu delako, baizik eta aspalditik gizakia bizi zen eremuetan lurraren erabilera intentsifikatu delako, hazkunde demografikoak, kolonizazioak, populazioaren lekualdatzeek, nekazaritza intentsiboak eta hiritartze-industrializazioak eraginda. Intentsifikazioak XIX. mende amaieran hartu zuen abiada eta batik bat 1950etik aurrera egin du jauzi historikoa.

Biodibertsitatearen galerak urrats handiak egin ditu historiako kolonizazio bakoitzean, Txinako bezala Erromatar inperioetan edo europarrek Amerika kolonizatzean. Ez da kasualitatea ikerlanaren atalburuetako bat deitzea "Biodibertsitatea dekolonizatu". Amazonian bezala Amerika osoan, Australian zein beste eremuetan... kolonoek eremu ustez basatiak aurkitu zituzten, haiek ulertzen ez zuten moduan humanizatuta zeudelako, hau da, nekazaritza eta bilketa eredu ezezagunekin era ez intentsiboan landuak zeudelako. Kolonizazioak ekarritako intentsifikazioak –lekuko biztanleak beren jakintza guztiarekin desagerraraztearekin batera– eragin zuen hango biodibertsitatearen hondamendia.

Biodibertsitatearen dekolonizazioa beharko da Europa barruan bertan ere. Jada hasiak dira kalapitak, alde batetik daudela ustez biodibertsitatea handitzeko lur eremuak erosi eta basati utzi nahi dituzten erakunde publiko eta pribatuak eta, bestetik, aspalditik paisaia horiek moldatuz bizi diren laborariak. Ala esan beharko genuke gatazka dela "naturaren zati direla ahantzi duten kolono kaletarren eta naturan txertatuta bizi ziren baserritar indigenen artean"? ●